

**1ο ΘΕΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ
ΠΡΟΑΓΩΓΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ**

Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

Κείμενο: **Η γλώσσα κόκαλα δεν έχει**

Η γλώσσα ακολουθεί άλλη λογική από την τυπική λογική. Λέμε: “ο Κωστάκης είναι και δεν είναι έτοιμος για τις Πανελλήνιες” κι αυτό δεν είναι ούτε παράλογο ούτε αντιφατικό, έχει πολύ καθαρό νόημα, που καταλαβαίνει κάθε ελληνόφωνος.

Λέμε: “Ωραία, τώρα μάλιστα, καλά έχουμε! και εννοούμε ότι την έχουμε πολύ άσχημα. Η γλώσσα είναι όργανο θαυμαστό και εξαιρετικά περίπλοκο.

Αντί να τη μελετήσουμε, ωστόσο, περνάμε τον καιρό μας αξιολογώντας την αρνητικά, σε αυτήν ιδίως τη χώρα. Συχνά διαβάζουμε στον Τύπο και ακούμε στην τηλεόραση ότι η ελληνική γλώσσα έχει φτωχύνει, γενικά ότι είναι γλώσσα κακής και μάλιστα “υποβαθμισμένης” ποιότητας.

Η άποψη αυτή είναι επιστημονικά λαθεμένη. Η ελληνική γλώσσα δεν είναι ούτε φτωχή ούτε κακής ποιότητας. Ωστόσο, οι περισσότεροι το αποδέχονται, γιατί κάποιοι σοφολογίτατοι φροντίζουν να “αποδεικνύουν” κάθε λίγο ότι οι Έλληνες δεν ξέρουν “ελληνικά”. Αυτές οι αποδείξεις στηρίζονται σ’έναν μύθο και στήνουν στον κόσμο παγίδες. Ο μύθος που λέει ότι οι Έλληνες (και μάλιστα οι νέοι) δεν μιλούν “σωστά”, κάνει μια τεράστια σύγχυση της καθημερινής γλώσσας της οικειότητας και των αισθημάτων με τις παραλλαγές που χρησιμοποιούνται σε επίσημες συνθήκες. Και υπονοεί ότι οι επίσημες παραλλαγές είναι πιο “σωστές” από τη φυσική γλώσσα, αυτή που μιλούν οι ελληνόφωνοι αυθόρμητα, χωρίς να την έχουν μάθει σε κανένα σχολείο. Πρόκειται για μέγιστο λάθος, γιατί η γλώσσα είναι πριν απ’ όλα η φυσική γλώσσα. Όσο για τους κανόνες της, οι γραμματικοί τους καταγράφουν από τη φυσική ομιλία, δεν τους εφευρίσκουν.

Το χειρότερο είναι πως ο ισχυρισμός ότι οι Έλληνες δεν μιλούν καλά “ελληνικά”, σαν να ήταν η ελληνική γλώσσα προϊόν που φτιάχνουν οι δάσκαλοι, στηρίζεται σε μίαν απάτη.

Ας πάρουμε ένα εύκολο παράδειγμα: υπήρξε για καιρό μια εκπομπή στην τηλεόραση με θέμα τις γνώσεις που έχουν οι Έλληνες για τη γλώσσα “τους” και “αποδείκνυε” κάθε εβδομάδα ότι όλοι σχεδόν είναι άγλωσσοι. Βλέπαμε, λοιπόν, στο όνομα της ελληνικής γλώσσας, στην τηλεόραση τη σκηνή ένας δημοσιογράφος να σταματάει διάφορους διαβάτες, να τους βάζει το μικρόφωνο μπροστά στη μύτη και να ρωτάει:

“Ξέρετε τι σημαίνει η λέξη “περιεκτικός” ή “μηχανογραφία ή “φρονηματίζω”;;” Οι περισσότεροι άνθρωποι ψέλιζαν και η απάντηση ήταν αρκετά συχνά, λαθεμένη.

Όμως, αν κάποιος έκανε το ίδιο με τους δημοσιογράφους ή με τον επιστημονικό υπεύθυνο της εκπομπής, θα γελούσαμε όλοι πάρα πολύ. Γιατί, αν τους ρωτούσες ξαφνικά στο δρόμο, εκεί που περιμένουν το λεωφορείο μες στη ζέστη, μια λέξη, και μάλιστα όχι λέξεις λόγιες και σπάνιας χρήσης, αλλά μια καθημερινή και εύκολη λέξη (π.χ. τι σημαίνει “βρίσκω” ή “προκοπή” ή “απόσταση”) να είστε σίγουροι ότι θα ψέλλιζαν χωρίς να ξέρουν τι να πουν. (Για δοκιμάστε, αλήθεια, έτσι τώρα δα, να πείτε τι σημαίνει η λέξη “προσπάθεια”, χωρίς

μάλιστα να σας κοιτάζει κριτικά η τηλεοπτική κάμερα).

Οι σοφολογιότατοι που καταγγέλλουν τους ομοεθνείς τους για “αγλωσσία” ή “λεξιπενία” και παρόμοια, εκτός από την κομπορρημοσύνη τους, θα πρέπει να έχουν και πολύ λίγες γνώσεις για τη γλώσσα. Θα πρέπει να μην ξέρουν πώς λειτουργεί η γλώσσα και πώς παράγεται το νόημα. Γιατί αλλιώς δεν εξηγείται να νομίζουν ότι μιλάω “σωστά” μια γλώσσα σημαίνει να μπορώ να πω μπροστά σ’ένα μικρόφωνο τον ορισμό της. Το νόημα στη φυσική ομιλία δεν έχει καμία σχέση με την κυριολεξία, έτσι ώστε αν π.χ. κάποιος που δεν ξέρει ελληνικά αποστήθιζε το λεξικό της γλώσσας με όλους τους ορισμούς των λέξεων, θα ήταν τελείως ανίκανος να επικοινωνήσει.

Πράγματι, η γλώσσα είναι κάτι εξαιρετικά περίπλοκο. Το νόημα δεν υπάρχει εκ των προτέρων στις λέξεις. Το νόημα το φτιάχνει κάθε φορά ο ομιλητής ανάλογα με τον στόχο της ομιλίας και την κοινωνική κατάσταση επικοινωνίας. Δηλαδή, το νόημα καθόλου δεν το δίνουν οι ορισμοί των λέξεων που είναι στα λεξικά. Πολύ συχνά μάλιστα το νόημα είναι τελείως άσχετο με την κυριολεξία.

Λέμε: “Μη μου λες, Γιάννη, μη μου το λες!” και εννοούμε περίπου “πόσο πολύ λυπάμαι για το κακό που μου ανακοινώνεις”.

Λέμε: “Η Μαρία έριξε άλλη μία ματιά από το παράθυρο, αλλά δεν φαινόταν ψυχή” και μέσα στο “άλλη” και το “αλλά” κρύβεται ολόκληρη διήγηση για την ανυπομονησία της Μαρίας που κάποιον περιμένει να φανεί.

Λέμε: “Πάμε πουθενά να τσιμπήσουμε τίποτα;” (φράση που κατά λέξη είναι τελείως παράλογη) και εννοούμε ότι μαζί με την πρόταση για μεζέ σεβόμαστε από πριν τις προτιμήσεις του άλλου και έμμεσα του προτείνουμε να διαλέξει.

Λέμε: “Μου ανοίγετε λιγάκι την πόρτα;” και εννοούμε όχι βέβαια να μας ανοίξουν μια χαραμάδα, αλλά ότι ζητάμε με ευγένεια ν’ανοίξει η πόρτα.

Όλη η επικοινωνία είναι έτσι. Η φράση: “Βρε, Γιάννη, είσαι με τα καλά σου;” δεν είναι ερώτηση, είναι επίπληξη. “Καλέ, τι μου λες;” το ίδιο, δεν είναι ερώτηση, είναι ειρωνική αμφισβήτηση. Η φράση: “Έχω κρύα μπιρίτσα στο ψυγείο” γραμματικά είναι πληροφορία. Και βέβαια ποτέ δεν την λέει κανείς για να μάθει ο άλλος τι έχει στο ψυγείο του. Για άλλο σκοπό την λέει. Όπως επίσης δεν είναι πληροφορία η φράση: “Σε πληροφορώ ότι το πουκάμισο που φορούσες έχει λεκέδες”.

Όλα τούτα τα ιδιαίτερα δύσκολα και περίπλοκα, που δεν αγγίζουν οι παραδοσιακές γραμματικές και καινούργιες επιστήμες, πασχίζουν να τα περιγράψουν. Όλα τούτα τα θαύματα της γλώσσας, που κάνουν διεθνείς διασημότητες να απορούν για το πώς άραγε φτιάχεται το νόημα, τα λένε και τα καταλαβαίνουν με φυσική και αυθόρμητη άνεση όλοι οι ομιλητές μορφωμένοι και λιγότερο μορφωμένοι, ακόμα και τα μωρά παιδιά.

Άννα Φραγκουδάκη, εφημ. ΤΑ ΝΕΑ, 2/9/1995

Θέματα

A. Να γράψετε την περίληψη του κειμένου (120-150 λέξεις περίπου).

B1. Να επιβεβαιώσετε ή να απορρίψετε το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων σημειώνοντας X στο αντίστοιχο πλαίσιο (Σωστό ή Λάθος):

	Σωστό	Λάθος
α) Η ελληνική γλώσσα έχει φτωχύνει.	☐	☐
β) Οι Έλληνες (και μάλιστα οι νέοι) δε μιλούν σωστά.	☐	☐
γ) Οι επίσημες παραλλαγές δεν είναι πιο σωστές από τη φυσική γλώσσα.	☐	☐
δ) Το νόημα στη φυσική ομιλία έχει άμεση σχέση με την κυριολεξία.	☐	☐
ε) Το νόημα στις λέξεις το φτιάχνει κάθε φορά ο ομιλητής ανάλογα με την περίπτωση.	☐	☐

B2. “Μη μου το λες!”, “Καλέ, τι μου λες;” είναι κάποιιοι από τους ιδιωτισμούς που η συγγραφέας αναφέρει. Να σκεφτείτε κι εσείς μερικούς και να τους καταγράψετε,

B3. Να χρησιμοποιήσετε μέσα σε προτάσεις τις λέξεις *περιεκτικός, μηχανορραφία, φρονηματίζω*.

Γ. “Μιλάω σωστά μια γλώσσα δε σημαίνει να μπορώ να πω μπροστά σ’ ένα μικρόφωνο τον ορισμό της”, αναφέρει η συγγραφέας. Τι νομίζετε ότι σημαίνει μιλάω σωστά μια γλώσσα; Να αναπτύξετε την άποψη σας σε ένα αποδεικτικό κείμενο 300 περίπου λέξεων.

Επιμέλεια: Σοφία Ζύρμπα

Φιλολόγος

ΟΡΟΣΗΜΟ ΧΟΛΑΡΓΟΥ - ΠΑΠΑΓΟΥ